

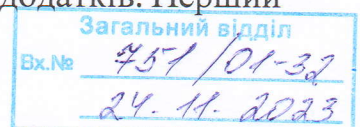
РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу
ПЕРІЧ ОЛЬГИ
на тему: «Національні меншини в політичних процесах Республіки
Словенія» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
052 Політологія
(галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки)

Спадок соціалістичного періоду досі позначається на перебігу політичних процесах у незалежних балканських державах, які вже стали повноправними членами європейського співтовариства. Зокрема, це помітно під час розгляду національної політики таких держав, законодавча база якої, моделі взаємовідносин між державою та національними меншинами, концепції етнополітичного менеджменту багато в чому нагадують аналогічні структури періоду соціалістичної Югославії. Словенія у цьому контексті не стала виключенням, не дивлячись на той факт, що порівняно з іншими колишніми республіками СФРЮ вона має відносно моноетнічний характер і словенці є не тільки титульною нацією, але й становлять більшість населення країни.

Проте, відносна однорідність етнічної палітри Словенії абсолютно не означає, що держава не стикається з проблемами національних меншин, або нехтує ними. У цьому відношенні Словенія разюче нагадує окремі пострадянські республіки, серед яких є й Україна. Таким чином, вивчення позитивного досвіду Словенії у сфері вирішення проблем національних меншин, формуванні системи етнополітичного менеджменту та законодавчої бази з національного питання може становити значний науковий інтерес для вітчизняної політології, яка за влучним висновком Ольги Мороз тривалий час нехтувала дослідженням балканських кейсів з проблем національних меншин.

Безперечно, випадок Словенії є показовим не тільки з позитивної точки зору. Дисертантка також уважно простудіювала всі недоліки національної політики словенського уряду, зокрема, у вирішенні ромського питання, надзвичайно актуального і у сучасних українських політичних реаліях. Ольга Мороз вперше у вітчизняній політичній науці здійснила виважений та всебічний аналіз проблеми участі національних меншин Республіки Словенія у політичних процесах, залучивши під час дослідження широкий спектр джерел та наукової літератури.

Загалом, дисертаційне дослідження О. Періч має цілком логічну та традиційну структуру для робіт подібної тематики і складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Перший



розділ традиційно присвячено огляду теоретико-методологічних засад дослідження. Зокрема, авторка звернула особливу увагу на визначення засадничих для дисертації терміносполучень: нація, етнос, національні меншини, етнічні меншини тощо. Також було наголошено на різниці між окремими спорідненими поняттями та розглянуто погляди класиків світової націології на проблему визначення конкретних термінів.

Позитивно слід розцінити докладний та чітко структурований за проблемним принципом аналіз стану наукової розробки проблеми, який дозволив дисертантці виділити та підкреслити раніше не вирішені питання, на які вона звернула особливу увагу у подальшій частині дисертації. Вражає обсяг літератури словенською мовою, опрацьованої Ольгою Мороз, що дозволило їй поглянути на ситуацію так би мовити «зсередини». Джерельна база з проблематики політичної участі національних меншин також розглянута за конкретними типами джерел, причому авторка звернула особливу увагу на нормативно-правові акти та матеріали місцевої періодики. Зокрема, останні дозволили проілюструвати теоретичні положення окремими кейсами, що описані у місцевій словенській пресі та періодичних виданнях національних меншин. Говорячи про праці українських авторів, О. Періч загалом вірно відзначила фрагментарність дослідженості політичних процесів у Словенії, не кажучи вже про тематику національних меншин та їх політичної репрезентації.

Другий розділ присвячено аналізу політико-правових засад розвитку національних громад у Словенії. У першому підрозділі проаналізовано нормативно-правова регуляція проблеми національних меншин у міжнародному законодавстві. Особливу увагу дисертантка звернула на процес ратифікації означених актів словенським урядом та підкреслила наявність окремих дискусій щодо конкретних положень, які викликали занепокоєння словенських урядовців. Зокрема, у Словенії національні меншини негласно сприймаються як загроза титульній нації і тому всі міжнародні норми, які вводяться в дію після вступу Словенії до Європейського Союзу, майже завжди зустрічають помірний опір словенських парламентарів. Такий стан речей знову ж таки обумовлений актуальністю для словенців спадку соціалістичного періоду та доби дезінтеграції Югославії, коли Балкани зіткнулися з масовими етнічними чистками.

У другому підрозділі увага зосереджується на національному законодавстві з проблем національних меншин і, зокрема, Конституції Республіки Словенія. Авторка пропонує порівняльний аналіз відповідних положень діючої Конституції та основного закону соціалістичного періоду, наголошуючи на спільних та відмінних рисах документів. Загалом, аналіз

національної нормативно-правової бази доводить справедливість гіпотези дисертантки про те, що підґрунтя національної політики сучасної Словенії становить законодавча база та структури етнополітичного менеджменту, що існували за доби СФРЮ.

Діяльність структур, що відповідають за національну політику уряду авторка дисертації розглянула в останньому підрозділі другого розділу. Зокрема, Ольга Періч цілком справедливо відзначила громіздкість та бюрократизованість апарату етнополітичного менеджменту у Республіці Словенія та вказала наряд структур, що дублюють повноваження один одного, що аж ніяк не сприяє вирішенню нагальних потреб та проблем національних меншин. В основу цього підрозділу частково лягли звітні урядові матеріали, що є яскравою ілюстрацією низької ефективності держави у ліквідації конкретних, адресних проблем таких меншин як ромська, не кажучи вже про вихідців з інших республік колишньої СФРЮ.

Останній розділ дисертаційного дослідження висвітлює проблеми політичної репрезентації конкретних національних громад Словенії. Авторка роботи структурувала матеріал відповідно до конституційних гарантій для окремих груп меншин. В одній групі розглянуті так звані автохтонні громади – угорці та італійці. Роми, як меншина з особливим статусом розглянуті в окремому підрозділі, а так звані «нові меншини», як найменш захищені словенським законодавством завершують огляд питань політизації національних меншин у незалежній Словенії. Фактори політичної участі національних громад розглянуті Ольгою Мороз на широкому тлі і у тісному взаємозв'язку з історичними обставинами формування національних громад Словенії, що багато в чому визначили ступінь політичної інтегрованості меншин.

Цікавою є позиція дослідниці щодо причин низької політичної репрезентації ромів та вихідців з республік колишньої СФРЮ. Ромська проблема на думку О. Мороз обумовлена закритістю та консервативністю самої спільноти, низьким рівнем політичної грамотності старійшин ромських громад, а недостатня політизація нових меншин викликана відсутністю широкої політичної програми у політиків, що є вихідцями з колишньої Югославії, а також упередженим ставленням словенців до своїх колишніх співвітчизників та інших балканських народів – сербів, македонців, босняків, албанців тощо.

Поряд із позитивними аспектами дисертації варто відзначити ряд дискусійних моментів що потребують уточнення, або коригування:

1. Можливо, було б доречним перенести табличний матеріал з основного тексту та додатків, щоб не перевантажувати виклад статистичною інформацією;

2. Інформацію щодо ключових політичних діячів національних меншин також можна було представити у вигляді стандартизованих анкет у додаткових матеріалах;

3. Підрозділи останньої частини дисертаційного дослідження присвячені характеристиці рівнів політичної участі італійців та угорців виглядали б більш ілюстративно, якщо об'єднати їх в один, оскільки мова йде про одну групу меншин, що у Конституції Словенії визначені як автохтонні.

Однак, зазначені зауваження носять виключно рекомендаційний характер і аж ніяк не знижують загального високого теоретичного рівня роботи Ольги Мороз та її наукової новизни для вітчизняної політичної науки.

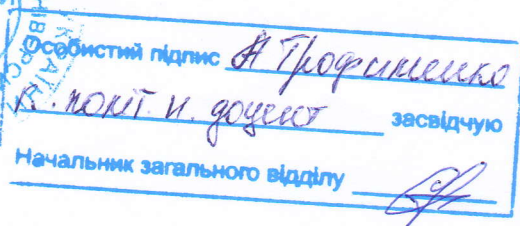
Таким чином, дисертація Періч Ольги за темою «Національні меншини у політичних процесах Республіки Словенія», виконана за спеціальністю 052 «Політологія» повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами), вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), та може бути представлена до захисту на засіданні спеціалізованої вченої ради.

Рецензент:

**кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології
та міжнародних відносин
Маріупольського
державного університету**



Анастасія ТРОФИМЕНКО



Оксана СТРЕТОВИЧ